

(i) Printed Pages : 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	5	2	8
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	6
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 6th Semester
(2042)

MUSIC (Instrumental)

Paper—A Theory (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 45

Note :— Attempt FIVE questions in all. Question No. 9 (Unit-V) is compulsory and select any ONE question each from Unit-I to Unit-IV.

UNIT—I

1. Write in detail about the *historical development* of Indian Music from 4th to 13th Century. 9
2. Give the comparative study of *Uttari and Dakshini Sangeet Padities*. 9

UNIT—II

3. Write down the detailed biography of *Dr. Lal Mani Mishra*. 9
4. Explain in detail about the musical contributions of *Vidushi Smt. Sharan Rani*. 9

UNIT—III

5. “*Musical Instruments* play a vital role in *Chitrapatt Music*”. Comment. 9
6. How do *AIR and DD* help in popularizing Indian Instrumental Music ? 9

UNIT—IV

7. Write down the notation of any *Drut Gat* in any Raga of your course, with its 2 toras. 9
8. (a) Write down the *Ekgun and Dugun of Jat-Tal*.
(b) Write introduction of *Rag Bahar* in brief. 6+3=9

UNIT—V

9. Attempt any **nine** of the following :
- (a) What is the *That* of Rag *Mian-ki-Malhar* ?
 - (b) Write down the total matras of Tal *Ada-Chautal* ?
 - (c) Dakshini Sangeet Padities are popular in which *States* of India ?
 - (d) In which *Century* the Sangeet Ratnakar was written ?
 - (e) On which *instrument* Pt. Panna Lal Ghosh used to play ?
 - (f) What are the signs of *Sam and Tali* in Dakshini Sangeet Paditi ?
 - (g) Write down the Pakar of Rag-*Gujri-Todi*.
 - (h) Who is the writer of *Natyashastra* ?
 - (i) What is the *birth year* of Pt. Panna Lal Ghosh ?
 - (j) In *Jhoomra-Tal*, where is Tali and Khali ?
 - (k) In which season, Rag *Bahar* is being played at every time ?
 - (l) How many matras does *Tilwada Tal* have ?
 - (m) Which is the *most popular* instrument being played in Chittrapatt Sangeet ?
- 9×1=9

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— सभी में से पाँच प्रश्न करें। प्रश्न न. 9 (यूनिट V) अनिवार्य है, प्रत्येक यूनिट I से IV में से एक-एक प्रश्न करें।

यूनिट—I

1. चौथी से 13वीं शताब्दी तक भारतीय संगीत का ऐतिहासिक विकास पक्ष दर्शाएं। 9
2. उत्तरी तथा दक्षिणी संगीत पद्धतियों का परस्पर तुलनात्मक अध्ययन करें। 9

यूनिट—II

3. सुप्रसिद्ध संगीत विद्वान डॉ. लाल मणि मिश्रजी की जीवनी पर प्रकाश डालें। 9
4. विदूषी श्रीमती शरण-रानी जी के सांगीतिक योगदान पर चर्चा करें। 9

यूनिट—III

5. 'चित्रपट संगीत में भारतीय संगीत वाद्यों का विशेष महत्व है।' टिप्पणी करें। 9
6. भारतीय वाद्य संगीत की लोकप्रियता में 'आकाशवाणी तथा दूरदर्शन' का विशेष हाथ है। कैसे ? 9

ਯੂਨਿਟ-IV

7. अपने कोर्स के किसी भी राग में द्रुत-गत की, दो तोड़ों सहित स्वरलिपि लिखें।
8. (क) जत्त ताल की एकगुण तथा दुगुण लिखें।
(ख) राग बहार की संक्षिप्त जानकारी दीजिए।

9

6+3=9

ਯੂਨਿਟ-V

9. निम्नांकित किन्हीं नौ को हल करें :—
(क) राग मियाँ की मलहार का थाट बताएं।
(ख) ताल आड़ा-चौताल की कुल मात्राएं बताएं।
(ग) दक्षिणी संगीत पद्धति भारत के कितने प्रदेशों में लोकप्रिय है ?
(घ) संगीत रत्नाकर किस समय में रचा गया ?
(ङ) पंडित पन्नालाल घोष कौनसा वाद्य बजाते थे ?
(च) दक्षिणी संगीत पद्धति में सम तथा ताली को दर्शाने के लिए कौनसे चिन्ह होते हैं ?
(छ) राग गूजरी तोड़ी की पकड़ लिखें।
(ज) नाट्यशास्त्र ग्रंथ के रचियता कौन है ?
(झ) प. पन्नालाल घोष की जन्मतिथि बताएं।
(ञ) झूमरा ताल में ताली-खाली किस मात्रा पर आती है ?
(ट) राग बहार, किस मौसम में, हर समय गाया-बजाया जाता है ?
(ठ) तिलवाड़ा-ताल में कितनी मात्राएं होती हैं ?
(ड) चित्रपट संगीत में कौनसा वाद्य सर्वाधिक (लोकप्रिय) बजाया जाता है ?

9×1=9

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 (ਯੂਨਿਟ-V) ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂਨਿਟ-I ਤੋਂ ਯੂਨਿਟ-IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. 4ਵੀਂ ਤੋਂ 13ਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ-ਪੱਖ ਦਰਸਾਓ। 9
2. ਉੱਤਰੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਸੰਗੀਤ-ਪੱਧਤੀਆਂ ਦਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤ-ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਲਾਲ ਮਣੀ ਮਿਸ਼ਰ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨੀ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ। 9
4. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਰਣ ਰਾਣੀ ਜੀ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕ-ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-III

5. “ਚਿੱਤਰਪਟ-ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ-ਸਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਹੈ।”
ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ। 9
6. “ਭਾਰਤੀ-ਵਾਦਿਆ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅਤਾ ਵਿੱਚ ਆਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਅਤੇ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੱਥ ਹੈ”— ਕਿਵੇਂ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਆਪਣੇ ਕੋਰਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਗ ਦੀ ਦਰੁਤ-ਗੱਤ, ਦੋ ਤੋੜਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਵਰਲਿਪੀ ਲਿਖੋ। 9
8. (ੳ) ਜੱਤ-ਤਾਲ ਦੀ ਇਕਗੁਣ ਅਤੇ ਦੁਗੁਣ ਲਿਖੋ।
(ਅ) ਰਾਗ ਬਹਾਰ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ। 6+3=9

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਕੋਈ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ :
(ੳ) ਰਾਗ ਮੀਆਂ-ਮਲਹਾਰ ਦਾ ਥਾਟ ਦੱਸੋ।
(ਅ) ਤਾਲ ਆੜਾ-ਚੌਤਾਲ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਦੱਸੋ।
(ੲ) ਦੱਖਣੀ-ਸੰਗੀਤ-ਪੱਧਤੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ ?
(ਸ) ਸੰਗੀਤ-ਰਤਨਾਕਰ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ?
(ਹ) ਪੰਡਿਤ ਪੰਨਾ ਲਾਲ ਘੋਸ਼ ਕਿਹੜਾ ਸਾਜ਼ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸਨ ?
(ਕ) ਦੱਖਣੀ-ਸੰਗੀਤ-ਪੱਧਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮ ਅਤੇ ਤਾਲੀ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ?
(ਖ) ਰਾਗ ਗੂਜਰੀ-ਤੋੜੀ ਦੀ ਪਕੜ ਲਿਖੋ।
(ਗ) ਨਾਟਿਯ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰਚਨਾਗਰ ਕੌਣ ਹਨ ?
(ਘ) ਪੰਡਿਤ ਪੰਨਾ-ਲਾਲ-ਘੋਸ਼ ਦੀ ਜਨਮ-ਮਿਤੀ ਦੱਸੋ।
(ਙ) ਝੂਮਰਾ-ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਤਾਲੀ-ਖਾਲੀ ਕਿਸ ਮਾਤਰਾ ਉੱਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ?
(ਚ) ਰਾਗ ਬਹਾਰ ਕਿਸ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਹਰ-ਸਮੇਂ ਗਾਇਆ ਵਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
(ਛ) ਤਿਲਵਾੜਾ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ?
(ਜ) ਚਿੱਤਰਪਟ-ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਸਾਜ਼ ਸੱਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? 9×1=9